

NOGEN IAKTTAGELSER FRA MYRBEITERNE PÅ MØISTAD.

Foredrag på Det Norske Myrselskaps årsmøte i Kristiania den 5 mars 1924
av forsøksleder O. Glærum.

JEG skal ganske kort redegjøre for noen iakttagelser vi har gjort under anlegg og bruk av myrbeiter på Møistad.

Vi har i det hele 5 mindre myrer, hvor der er anlagt beiter. Den første myr blev av hr. Christie ryddet og sådd i mai 1916 og 1917. Denne er på 4,8 dekar. En annen flåhakked og brent høsten 1917 og tilsådd 1918, på 1,5 dekar.

En tredje myr på 6 dekar flåhakked og brent 1916, gruskjørt med 100 lass flisfjellgrus pr. mål og gjenlagt våren 1917 med gressfrøblanding og havre som oversed. På den 4. og største på ca. 15 mål blev der anlagt beite i 1922, og endelig blev den 5. myr på ca. 2 mål oparbeidet til beite i 1923.

Disse korte bemerkninger vil særlig gjelde disse 2 siste myrer.

Tre av disse myrer er utvilsomt små gjengrodde tjern. Den største har en dybde på over 4 m. Myrmassen er gressmyr tildels et hvitmose-dekke på ca. 30 cm. dybde. Den var i hele sin utstrekning bevokset med bjerk, selje og mere eller mindre forkroblet gran. Myren er en god gressmyr med en del trerester i myrmassen, ganske godt formuldet.

Denne myr blev skogryddet vinteren 22. Grøftet forsommeren 22 med 1 m. dype grøfter gjenlagt med trelyrer. Avstanden mellom grøftene er 20 m. og 30 m.

På forsommeren 22 blev stubbene på ca. 11 mål optatt med bryter. Av disse og gjenværende kvist blev endel brent; men mesteparten kjørt bort til gjerde og ved. På ca. 4 mål blev stubbene ikke optatt.

I begynnelsen av august blev myren kalket med 1,7 hl. delvis opgått kalk pr. mål. Derpå blev påsådd 40 kg. superfosfat 18% og 20 kg. 40% kali pr. mål.

Den 15. august blev så myren isådd 3,0 kg. timotei pr. mål; men intet annet. Umiddelbart efter gressfrøsaingen blev myren kjørt over med en sloe gjort av småbjerk og tynne granstokker. Denne blev kjørt to gange over myren således at det annet drag gikk tvers over det første drag. Etterpå blev det rullet med akerrul.

Det som er å merke ved denne opdyrking er altså, at myren hverken blev *pløiet*, *spadvent* eller *harvet*.

Den blev kun grøftet og stubbene brutt vekk uten at gjenværende røtter i myrlaget blev fjernet.

Hvad blev så resultatet av den metoden på denne myr. Utover eftersommeren og høsten spirte timoteien utmerket og da frosten kom stod hele myren tett og grønn med ca. 1½" — 2" høi planter.

Næste vår 23 blev myren gjødslet med 10 kg. norgesalpeter pr. mål.

Våren 1923 var som man vet en sen og kald vår og det gikk sent med veksten overalt. De eldre beitemyrer i vår havning lå lenge

blakke. På den nye myr kom det meget hurtigere; men vi våget ikke å slippedyrene på før gresset blev noget høit og sterkt, da vi fryktet at dyrene skulde rive det op med roten dette første år. Denne frykt var sikkert meget overdreven og det var en feil å vente så lenge som vi gjorde. Vi slapp buskapen og hestene på den nye havn den 20. juni, da var gresset ca. 25 cm. langt. Gresset stod nu tykt og svert som den gjilteste timoteieng og dyrene maktet ikke å beite så raskt som veksten gikk og adskillig blev trampet ned, således at vi i slutten av juli måtte slå de nedtrampede partier og fore det op inne om morgenen for dyrene blev sluppet ut.

Det øvrige parti på 4 mål av denne myr blev behandlet anderledes. Disse 4 mål blev gjødslet som foregående; men stubbene blev *ikke* brudt op. På 2 mål av dette stykke blev der sådd 3 kg. timotei pr. mål som på forannevnte stykke og raket ned med en jernrive, et forøvrig meget sent arbeide. De øvrige 2 mål blev ikke isådd.

Hvorledes gikk det på disse to stykker. Jo, det isådde blev temmelig bra. Jeg antar efter skjønnsmessig bedømmelse og endel målinger at det gav omtrent halvdelen eller noget mindre enn den før nevnte myr. Det ikke isådde stykke gav derimot ingen ting. Det var ganske uten plantevekst.

Jeg skal ikke forsøke på å omregne hvad disse myrer gjennom sommerens løp har ydet i forenheter, da disse tall på grunn av flere ting i dette tilfelle ikke blir tilstrekkelig nøiaktige; men jeg skal opplyse enkelte ting om beitningen og så får enhver på grunnlag av dette efter sit praktiske skjønn danne sig et bilde av disse myrbeiteres ydelser.

Det nyanlagte beite var altså tilsammen 18 mål. Dessuten et myrstykke på 4,8 mål, første gang beitet i 1917 og 1918. Dessuten et stykke på 1,5 mål myr, første gang beitet 1918. Dette stykke gav i år forøvrig så lite beite, at man kanskje helst ikke burde ta det med, ihvertfall som kubeite.

Dette blir tilsammen 19,3 mål myrbeite. De øvrige dele i havnehagen som dyrene kan færdes på er enten tett granskog, hvor der findes ingen ting eller også endel faste bakker hvor det også er praktisk talt intet eller meget tarvelig. Setter man disse stykker til å motsvare 3 mål myrbeite er man visselig helt på den sikre side.

Man får da 22,3 mål myrbeite, hvorav 3 mål beregnet. På dette beite gikk 12 storfe, 5 sauer, hvorav 2 lam og 3 og oftest 4 hester fra 20. juni til 18 august.

Melkekuer fikk litt hak og ubetydelig kraftfor om morgnen før de blev sluppet. Jeg tror nok det var unødvendig; men vi ga dem dette fordi, at de var vant til det fra årene før, mens vi hadde mindre beite.

Den 18. august begynte vi å ta kuene på håen et par timer om morgnen og et par om eftermiddagen og hestene i delvis andre indhegninger, mens de midt på dagen var på myrbeitene. Med denne beitning holdt disse 22,3 mål beite utmerket ut, således at der utover hele første halvdel av september var meget god gjenvekst. Og da dyrene

blev tatt på håen for godt omkring midten av september, var myrene ennu meget bra og kunde ennu betegnes som et meget godt beite.

Ifjor sommer satte vi igjen istand et myrstykke på 2,5 mål til beite på en litt annen måte enn de forannevnte. Skogen blev ryddet og *løvrestubbene* optatt, mens *bartrestubbene* fikk stå. Fra de gjenstående stubber blev moseputen som gjerne omgir dem fjernet med hakke og brent. Derpå blev sådd kunstgjødsel og 3 kg. timotei pr. mål, og det hele overdratt med den nevnte sloe. Et enkelt og særdeles billig; men forøvrig fortrinlig redskap til dette bruk.

Resultatet av dette anlegg får vi jo først se til sommeren. Anlegget karakteriseres derved i forhold til de før nevnte anlegg, at *løvvedstubbene* fjernes for å hindre tennungen i å komme og at moseputen om *bartrestubbene* fjernes i håp om at gresset skal slå rot og vokse tett helt inn til stubben, så den gjenstående stubbe optar minst mulig vokseflate for gresset.

Som man vil ha bemerket karakteriseres anlegningen av beitet på disse tre myrstykker ved at ingen grundig bearbeidning og brytning med plog, spade eller harvning er foretatt før såningen av høifrøet og gjødselen.

Spørsmålet blir nu; hvad taper vi på metoden og hvad vinner vi.

Professor Lende-Njå har i beretning fra Mæresmyren for 18 og 19 offentliggjort resultatene fra nogen engforsøk efter forskjellig opdyrkning. Han kommer til det resultat at pløining ved opdyrkingen har øket høiavlingen gjennomsnittlig i 7 år med 168 kg. pr. mål i forhold til eng som er anlagt på upløiet myr, men også denne eng er harvet på telen i 3 år i forveien og båret grønnfor.

Jeg er også av den formening at en *høiavling* sannsynligvis vilde bli noget større om vi hadde pløidd myren enn gjort det kun på den måte vi gjorde det; men at forskjellen vilde bli forholdsvis så stor som på Mæresmyren tror jeg ikke, da utvilsomt den nye myr vilde ha blitt en av de tetteste og beste myrengene vi hadde på Møistad i 1923.

Skulde vi anvende myren til *høislått* hadde vi rimeligvis tapt endel i høiavling ved metoden; men om vi tapte forholdsvis like meget i *beitegress* tviler jeg på.

Under beitning er det andre luftningsforhold i de øvre myrlag enn når myren ligger til høislått og vil høist rimelig i nogen grad opveie pløiningens gunstige virkning som utluftningsprocess for myrlage og dermed dens evne til å fremme myrens formuldning i ploglaget. Det større eller mindre held av en beiteanlegning uten pløining og harvning vil vel særlig avhenge av myrens overflate. Er det en myr som er temmelig tettbevokst med skog og derfor med lite starvekst i bunnen og med mange huller efter opbrudte småstubber vil sloen skaffe rikelig jord til grasfrøets spiring og engen eller beitet blir tett og godt som her nevnt. Er myren en ikke skogbevokset starmyr med tett starvekst som oftest på Mæresmyren tror jeg metoden er dårligere og det forundrer mig at ikke forskjellen i Lende-Njåes forsøk er større til gunst for ploegen enn den er særlig når der tas hensyn til engens botaniske sammensetning.

Vi får vel altså si, at vi sannsynligvis i de aller fleste tilfeller taper noget i plantemasse ved metoden. Men hvad vinner vi så. Jo, først sparer vi pløingen eller spadevendingen og det er ikke så lite i en skogmyr med tette og sterke røtter. Men noget som ofte er meget viktigere er at vi året efter isåningen kan beite myren fra våren av, når den er sådd i august. Var myren pløidd, harvet og røtterne fjernet fra ploglaget vilde dette ikke gå. Dyrene vilde ødelegge isåningen ved å trække gressstorven istykker. En erfaren mann som hr. kaptein Sandberg legger også megen vekt på dette siste forhold, og jeg tror med full rett. Tyske og svenske sakkynndige på myrbeiteområdet synes å være av samme mening.

Kort sammenfattet tror jeg at myrens karakter særlig i overflate-lagene og hvor hurtig efter tilsåningen man må ta den i bruk som beite blir de bestemmende for de metoder som bør anvendes under myrbeitenes anlegg på gressmyrene nede i bygdene.

Et spørsmål som vistnok er likeså viktig og vistnok enda vanskeligere enn beite anlegningen er beitets vedlikehold på myren.

Efter de erfaringer og iakttagelser som vi har gjort over myrbeitene på Møistad, er jeg kommet i sterk tvil om den meget gjengse opfatning her i landet holder stikk, at ett myrbeite kan vedlikeholdes kun ved gjødsling og uavbrudt beitning, når plantebestanden er hvad man kaller hensiktsmessig, det vil vel si, består av det såkalte beitegress, altså de småvoksne gressarter og fornemmelig hvitkløver som belgplante.

Jeg er ikke i tvil om, at man ved gjødsling og uavbrudt beitning i de fleste tilfeller kan holde flere eller færre av disse plantearter vedlike i plantebestanden på myrbeitet — altså holde beitet grønt og tett; men jeg er meget i tvil, om man på denne måte opnår en høi produksjon av verdifullt beitegress.

Jeg kan dessverre intet annet uttale enn mine tvil om hvorvidt den nevnte vedlikeholdelsesmåte av vore myrbeiter er tilfredsstillende uten å antyde nye veier.

Disse tvil bygger jeg på iakttagelser av vore egne myrbeiter på Møistad.

Disse går i korthet ut på følgende: Sålenge timotei er det alt dominerende beitegress på myrene er beitet meget rikt og kraftig. Når timoteien forsvinner ser fremdeles beitet på Møistadmyrene bestikkende tett, frodig og grønt ut særlig av hvitkløver; men ved siden av denne også av rap og de små svingelarter; men at *planteproduksjon* da er gått betydelig ned er utvilsomt.

Jeg har lagt merke til denne utvikling på to av vore beitemyrer og processen er i full gang på den tredje myr.

Den ene myr er tatt op igjen med plog, da hvitkløveren blev den dominerende og kuene lite søkte myren som beite.

På den annen myr var processen fullbyrdet ifjor med en innbydende og tett matte av hvitkløver. Kuene måtte gjætes der skulde de ikke gå den praktisk talt helt forbi og kun holde sig på timoteimyrene.

På den siste myr er perioden 5 år på den første også 5 år fra isåning til hvitkløvermattens dannelselse, som på begge praktisk talt blev helt tett det 6te år fra våren av.

På den 3dje myr ser det ut til å ta 7 til 8 år, før timoteien og de øvrige gressarter er trengt så sterkt tilbake at gressmatten hovedsakelig består av hvitkløver med islett av smågressarter.

Mange mener dette kan forhindres ved å gi salpetergjødslng. Det er mulig det kan på andre myrer, på Møistad har vi ikke kunnet det. De to førstnevnte myrer har fått. Den som er pløidd op igjen 17 kg. norgesalpeter i 1918, 1919, 12 kg. ammoniakksalpeter, 1920 20 kg. norgesalpeter. 1921, 25 kg. norgesalpeter. 1922 kun superfosfat og kali; men denne sommer var allerede hvitkløveren over store dele aldeles dominerende og myren blev pløidd op. Den annen myren fikk i 1919 15 kg. norgesalpeter, 1920 20 kg. norgesalpeter, 1921 13 kg. norgesalpeter. I 1922 kun superfosfat og kalisalt og i 1923 fra våren var hvitkløvermatten fullstendig tett. Dette tiltross for at disse myrene må betegnes — især den siste — som meget gode gressmyrer og middels formuldet. Altså slike myrer man skulde mene gir gode høi-avlinger *uten* kvelstofgjødslng.

På Møistadmyrene ihvertfall har altså ikke salpetergjødslngen formådd å hindre hvitkløvermattens dannelselse; men det er mulig at vi ved fortsatt salpetergjødslng igjen kunne fjerne den igjen om nogle år. Men for oss kan jeg ikke tro annet enn at dette vilde gå for langsomt på de små arealer. Vi vilde mangle beite til våre dyr, mens vi ventet. Vi er nøtt til på en eller annen måte å forhindre eller omgå denne utvikling skal vi kunne skaffe tilstrekkelig beite til vore dyr; men de hensiktsmessigste metoder vi kan anvende for å opnå denne omgåelse kan jeg ihvertfall ikke antyde. Når nu beitemyrene i hjemmehagene ligger der med frodig gressvekst og man ser dyrene går og vasser i frodig timoteieng på myrene, mens Oplandenes meget utholdende sol utover forsommeren leker «svi brent», med *engen* på de knusktørre bakker og åkerskifter opstår lett den tanke: Om nu ikke disse dyrene gikk på disse myrer fikk jeg mange skippung svært høi i løa tross at harbakkene mine svir av. Ja, tanken er naturlig nok og jeg tror den er berettiget. Jeg tror at myrbeitene i hjemmehagene på Oplandene stort sett kun er et overgangsstadium. Disse ofte meget gode jordstrekninger kan ikke under de oplandske klimaforholde bli liggende til beiter. Dyrene må i stor utstrekning vekk derifra; men hvor hen? Jo, til kulturbeiter i almeningsmyrene. I disse veldige strekninger besidder Oplandene utviklingsmuligheter for beiter og måske også foravl, hvis verdi det ikke er mulig for oss å taksere, men engang i fremtiden vil man med takk se tilbake på de første pionerer for almeningbeitenes store sak som kaptein Sandberg og enkelte andre.